

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

2

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24   **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Будзар Павло Степанович</i> ЩОДО ПРИБУТКУ ЯК ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	279
<i>Зарічанський Григорій Віталійович</i> ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	282
<i>Ляховецький Олександр Олександрович</i> ЩОДО СМАРТ-КОНТРАКТІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	284
<i>Неділько Сергій Миколайович</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ	287
<i>Попович Павло Олександрович</i> ІНТЕГРАЦІЙНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ГАНТАРТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД, ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ	291

СЕКЦІЯ 16. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

<i>Харитонова Тетяна Євгенівна</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕРВІТУТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	294
<i>Григор'єва Христина Антонівна</i> СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ	297
<i>Заверюха Марина Михайлівна</i> НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВАХ	300
<i>Канівець Людмила Анатоліївна</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	302
<i>Караханян Карина Мартинівна</i> ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОДНЕВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЄННИЙ ЧАС ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	305
<i>Платонова Євгенія Олегівна</i> ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	307
<i>Чумаченко Інна Євгенівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПОРУШЕННЯМ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	310
<i>Берзінь Сергій Людвигович</i> ПРАВОВІ СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ	313
<i>Поліщук Єгор Сергійович</i> НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ	315
<i>Щербаков Юрій Сергійович</i> ЗЕМЕЛЬНІ СЕРВІТУТИ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕНЕРГЕТИКИ: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ	318
<i>Юров Максим Юрійович</i> ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ	320

СЕКЦІЯ 17. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Шамша Ігор Володимирович</i> СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ НАРЦИСІЗМУ В МЕДІЙНИХ ПРАКТИКАХ	323
---	-----

СЕКЦІЯ 17. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Керівник секції: виконавач обов'язків завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент Шамша Ігор Володимирович
Секретар секції: асистент Токар Людмила Вікторівна

Шамша Ігор Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
виконавач обов'язків завідувача кафедри філософії,
кандидат філософських наук, доцент*

СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ НАРЦИСИЗМУ В МЕДІЙНИХ ПРАКТИКАХ

Світ суперечливий, він постійно змінюється, висуваючи перед людиною все нові, і нові проблеми та суперечності. Має рацію О. А. Івакін, який зазначає, що за умов, які постійно змінюються, система (людина, або будь-яка істота, або предмет – взагалі) або розвивається, або гине [1, с. 56]. В нових умовах людина повинна відшукати нові способи вирішення суперечності між одиничним та всезагальним, практичні способи опанування світу – це те, що можна назвати й медійними практиками (тим, що перебуває між світом та людиною), інакше вона припинить існувати в структурі буття в попередній якості. Загибель може бути як фізичною, так і символічною – система просто припинить існувати в структурі сущого в тій, або іншій якості.

Для нас це означає, що в контексті гіпотези про засилля практик насильницької комунікації в сучасному світі, яку ми висловлювали раніше [2, с. 127], сучасна людина стоїть перед *фактом* такої комунікації. Вона змушена знайти нові способи опанування світу, які дозволять вирішити суперечність між одиничним та всезагальним, залишивши власну якість в структурі буття. Що означає ця якість? – Цілісність особистості, почуття власної гідності тощо. Тому людина просто змушена враховувати зміни навколишнього середовища, якщо бажає залишити власну цілісність.

В контексті цього завдання (відшукати конкретні способи вирішення суперечності між одиничним та всезагальним), дуже важливо розуміти ті особливості, нові якості, яких набуває світ та людське суспільство на тому, або іншому етапі свого розвитку. Гіпотеза про те, що інформаційне суспільство перетворилося на суспільство маніпуляцій, конкретизувавши тупикову гілку свого розвитку, передбачає висновок, що комунікація між людьми у більшості перетворилася на насильницьку комунікацію [2, с. 127]. Від цієї гіпотези ми не відмовилися – навпроти, ідея продовжує розвиватися, переконуючи с своїй життєздатності. В змінах комунікації між людьми переконана й велика кількість психологів, які

останнім часом зазначають, що світ охопила епідемія нарцисизму. Під «нарцисизмом» мається на увазі не тільки нарцисичний розлад особистості, а й окремі нарцисичні риси, схильність до насильницької комунікації та маніпулюванню. І це має вплив на весь універсум комунікацій, на світогляд людей, і на медійні практики.

Отже, сучасний світ має цю особливість. Комунікації між людьми багато в чому визначаються силовими прийомами, коли спостерігається переривання діалогу і перехід спілкування у площину монологічного диктату: одна сторона нав'язує іншій стороні певні умови. Ці умови вигідні першій стороні, і не вигідні другій. Життя представляє собою ще й силове змагання, але силова комунікація перетворює життя на *суцільне змагання*.

Не може не бентежити те, що останнім часом в комунікації «людина-людина», «людина-суспільство», «людина-держава», «держава-держава» все частіше проглядається шахрайська схема (логіка) спілкування, яка лежить в основі телефонного шахрайства. Деяка «служба безпеки» банку (насправді – шахрай) просить набрати певну послідовність цифр на смартфоні задля заволодіння коштами громадянина. Проаналізуємо цю схему. Шахрай не каже, що набираючи ці цифри, його комунікант «добровільно» передає свої кошти йому, хоча передбачається саме це. Подібна схема використовується не тільки у суто шахрайській комунікації, коли йдеться про заволодіння матеріальними коштами. Вона проглядається навіть у комунікаціях держави з громадянами, в комунікаціях в системі управління. Ми назвали би комунікацію, в основі якої лежить така логіка, «шахрайською»: навіть, якщо комунікація не може бути юридично кваліфікованою як злочин «шахрайство», все одно, вона має шахрайську сутність. Масштаб використання такої комунікації останнім часом, не може не жахати.

Як зазначалося вище, в сучасному світі людина стоїть перед фактом наявності насильницької комунікації – бажає вона, чи не бажає, а доведеться виробити конкретні способи вирішення суперечності між одиничним та всезагальним, навчитися нейтралізувати активну сторону взаємодії. Як це зробити? Відповідь дасть комунікативна дія, коли шахрай («служба безпеки банку») намагається заволодіти коштами людини. Як не дати йому здійснити шахрайську схему? – Не набирати тих цифр, які він пропонує набрати на смартфоні, не робити те, що він пропонує. Але знесення насильницької комунікації уможлиблюється ще й усвідомленням світоглядних засад насильницької комунікації.

Головною світоглядною засадою нарцисичної (насильницької) комунікації постає ставлення до інших людей як до речей. У французького філософа-постмодерніста Ж. Бодрійяра є твір, який називається «Система об'єктів» [3], в якому він намагається описати, як змінився світ речей, які оточують людину і відносять її до цих речей. Так ось – нарцисичний погляд на світ полягає в тому, що *система речей*, серед яких живе людина, може бути розширеною до *всіх людей*. Для нарциса люди – це речі, функції яких зводяться до того, щоб надавати задоволення нарцису, досягати певних задач. І таким же чином, як звичайній

людині не сподобалося б, якщо б мобільний телефон вирішив би телефонувати тому, кому він сам забажає, нарцису не сподобається, якщо у когось з оточуючих раптом з'явиться свобідна воля.

Ті стосунки людини з речами, якими опікується Жан Бодрійяр у «Системі об'єктів», розповсюджуються й на людину, яка залучена до нарцисичної комунікації. Наприклад, думки, які висловлює французький філософ стосовно жестуальності [3, с. 73–89] – зміни моторики жестів (під час користування речами) у бік більш зручних, та таких, що потребують все менше зусиль, – застосовні і в розумінні логіки поведінки нарцису – саме тому нарцис економить зусилля (жести) в комунікації, бо намагається забезпечити найбільш ефективну взаємодію зі своєю власною річчю. Таку взаємодію, яка потребує від нього якомога менше енергії.

Також до нарцисичної комунікації повністю застосовні міркування Жана Бодрійяра, які він висловлює щодо колекції, або колекціонування (які мають місце у стосунках людини з речами) [3, с. 120–151]. Нарцисична колекція людей (яку іноді називають «гаремами») представляє колекцію функцій, бо від кожної людини потрібна якась одна функція (або обмежений спектр функцій). Таким же чином, як на кухні один ніж – для нарізання зелені, а інший – м'яса: не можна обійтися однією людиною, бо це (банально) не зручно. Окрім того, думається, нарцис цілком розділяє головну думку Ж. Бодрійяра щодо маргінальності колекціонування в стосунках людини з речами. Річ не повинна домінувати, зосереджувати на собі, бо *речі ж для людини, а не людина для речей* – в цьому можна знайти навіть позитивне обґрунтування ставлення нарциса до людей. Взагалі, слід зазначити, що твір Ж. Бодрійяра «Система об'єктів» володіє величезним потенціалом, якщо на стосунки людини з універсумом речей подивитися у вимірі нарцисичної, силової комунікації – ті висновки, яких дійшов французький філософ, вже і є відповідями на запитання, які виникають у нарцисичній комунікації. Цей потенціал заслуговує на розгортання в окремому дослідженні.

Словом, світ забарвлюється зовсім іншими фарбами, якщо на людей дивитися як на речі. Проте, й розуміння того, що інші люди вбачають лише певні функції в мені, які потрібно «вполювати», значно полегшує комунікацію: в такій комунікації щезає вся «драма», яка супроводжує стосунки та комунікацію людини з людиною.

Якою є методологія захисту у силовій комунікації? – Не допомагати «шахраю»: не вчиняти – скажімо, «процесуальних», – дій, які передадуть ресурси під повний контроль іншої людини (1). Та – розуміти, що дії нарциса стосуються не людини, а певних її функцій, які розуміються як властивості певної речі (2).

Список використаних джерел:

1. Івакін О. А. Філософія : навчальний посібник. Одеса : Юридична література, 2004. 280 с.
2. Шамша І. В. Маніпуляції масовою свідомістю як дефективний модус інформаційного суспільства. *Журналістика та соціальні комунікації в контексті*

становлення громадянського суспільства в Україні і в світі: виклики, тенденції, перспективи. : матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 4 листопада 2022 р.) / наук. ред. В. Колкутіна, упоряд. Ю. Грушевська Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С. 126–130.

3. Baudrillard J. Le système des objets. Paris : Gallimard, 1968. 288 p.

Ключові слова: комунікація, медійні практики, насильницька комунікація, нарцисизм, людина як річ, система речей, Ж. Бодрійяр.

Keywords: communication, media practice, violent communication, narcissism, human as a objects, system of objects, J. Baudrillard.

Єременко Олександр Михайлович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри філософії, доктор філософських наук, професор*

ГПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ МІСТИЧНОГО КОМУНІЗМУ

У кожному світогляді можна виявити необхідні константи і варіативні позиції, які для даного світогляду не є необхідними, але можливими. При цьому одні позиції добре сумісні всередині даного світогляду, так би мовити, «збалансовані», інші – погано сумісні, треті – несумісні. Цікаво, що погано сумісні позиції зовсім не є неприпустимими, навпаки, вони можуть бути оригінальними, яскравими та евристичними. Розглянемо з цієї точки зору деякі нереалізовані позиції марксистського різновиду революціоністського світогляду.

На перший погляд, вчення про сакральний світ та безсмертя душі дуже погано сумісні з революціонізмом, а вчення про смертність Людини дуже добре сумісне. Насправді тут, як-то кажуть, все не так однозначно. Смертність добре сумісна в тому сенсі, що смертна Людина повністю належить цьому Світу, а тому її бажання виправити недосконалий Світ буде більш пристрасним, ніж у того, хто вірить у безсмертя. Смертність сумісна краще безсмертя, оскільки вона пов'язана з запереченням посмертя в сакральному Світі, а сакральний Світ погано сумісний. З революціонізмом добре сумісне все, що концентрується на цінності цього світу і заперечує не тільки цінність, а й саме існування трансцендентного.

У цьому плані цікаві глибинні світоглядні підстави матеріалізму і войовничого атеїзму Маркса, Енгельса і Леніна. Особливо цікавий у цьому плані «вождь світового пролетаріату». Ми виявляємо у Леніна запеклі, шалені нападки на «боженьку», на об'єктивний і суб'єктивний ідеалізм. Що ж обурює Ілліча у цих вченнях? Бог дуже поганий тим, що обіцяє посмертне буття, зокрема посмертну відплату. Тим самим він не тільки ставить під сумнів цінність революційного перетворення цього Світу, а й навіть обезмислює її. Свідомий революціонер прагне порятунку у цьому Світі, а не в потойбічному. Зрештою, заперечення Бога є запе-